

КЊИГА О САНСКРИТУ

Момир Никић: *Увод у санскрит*, Београд, 2008.

Добили смо једну изузетно значајну књигу. Нова студија угледног антрополога Момира Никића посвећена је *sanskritu* и у извесном смислу представља наставак занимљивих истраживања започетих у претходној књизи *Језички корени Срба*. Санскрит је древни језик једне моћне цивилизације и величанствене књижевности са чијим се открићем на западу рађа модерна упоредна лингвистика.

Подсетимо се да је најпре француски језуита и мисионар Г. Л. Керду (*Coeurdoux*) још 1767. запазио сличности између санскрита са једне, и грчког, латинског, немачког и руског са друге стране, због чега га је чувени лингвист Макс Милер назвао „оцем компаративне филологије“. Десетак година касније, сер В. Хонс је изрекао познату оцему: „Санскритски језик, ма колика његова древност била, има изванредну структуру; савршенији од грчког, богатији од латинског, изврсније профињен од оба, а ипак с јаким сродничким везама с њима, како у погледу глаголских корена тако и граматичких облика, што није производ случајности; те сродности су тако јаке да ниједан филолог не може проучавати та три језика а да не поверује да они нису потекли из неког заједничког извора који, можда, више не постоји.“

Поновним открићем санскрита је, заправо, напуштена стара теза о блиском извору свих језика и почело модерно језичко проучавање санскрита. У својој капиталној студији *Über die Sprache und Weisheit der Indier*, објављеној 1808. године, Франц Боп (*Franz Bopp*) показује да је санскрит „у најближој вези с грчким, латинским, германским и другим језицима“ и да је тек он „дао, по први пут, чврст темељ за разумевање граматичке везе између ова два класична језика, као и њиховог односа са германским, литванским, словенским“. Сродност санскрита и словенских језика је веома велика, што је запажено још у 19. веку у радовима Миклошича, Ђуре Даничића и других лингвиста. Колика је сличност санскрита и српског говоре и оцеме неких језикословаца који сматрају да је српски настао из санскрита или чак обрнуто: да је санскрит потекао од српског.

У Никићевој књизи налазимо исцрпан и систематичан преглед веома сложене санскритске граматике. По свом садржају и структури Никићев *Увод у санскрит* може се поредити с најбољим граматикама санскрита у свету. У ствари, сем сличних радова на енглеском, немачком, француском и руском, у југоисточној Европи нема оваквог рада који би једнако био неопходан како

почетнику тако и ретком стручњаку. Иако се, за разлику од Универзитета у Београду, санскрит проучава у Загребу знатно дуже, ни тамо нема оригиналног домаћег рада, него се користе кратке немачке граматике као уџбеници. Никићев приручник написан је тако да омогућује и почетнику савладавање и најтежих партија. Занимљива поређења санскрита и српског језика, како у лексички тако и у фонологији, морфологији, синтакси, биће привлачна и за радозналост читаоца који само жели да се упозна са структуром санскрита без намере да га темељно проучава.

Они који имају веће амбиције у Никићевом уџбенику ће наћи опис разних етапа развоја санскрита и својеврсну историју санскритске литературе. Врло упечатљив је и део о санскритским гласовима и писму (деванагари) чије разумевање широко отвара врата за схватање других делова граматике. Одељак који је за страног читаоца најтежи, а нашем је у већој мери приступачан, посвећен складу гласова (унутрашњи и спољни *сандхи*), посебно је пажљиво обрађен. Наравно, највише простора заузимају облици и творба речи, где се засебно обрађују корени, афикси, основе, као и најважније граматичке категорије: именице, придеви, бројеви, заменице, глаголи. Приказане су и секундарне деривације и конјугације што је мање обрађиван део и у националним граматикама. Следи назнака основних елеманата синтаксе без чега би било тешко схватити природу овог јако флективног и најстаријег забележеног индоевропског језика. На крају приручника налази се и врло користан подсетник, односно преглед свих најважнијих образаца, модела и парадигма граматичких промена.

Никићев *Увод у санскрит* по свему несумњиво превазилази све раније покушаје код нас да се приступи проучавању санскрита. Он ће, надамо се, снажно подстаћи интерес за санскрит као класични језик најближи нашем, без чијег знања не може код нас бити ни научно утемељене упоредне лингвистике, етимологије, лексикографије, али ни озбиљног проучавања најраније историје индоевропских народа, дакле и српског чији језик је како нам Никић убедљиво показује, блиски сродник древног санскрита.

Радоивоје Констјанџиновић